

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Кръстина Панайотова**,

Секция по антична археология при НАИМ – БАН

Член на научно жури съгласно Заповед № РД 38 – 373 / 04.06.2018 г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ на основание решение на факултетния съвет на исторически факултет (Протокол № 9 / 29.05.2018 г.).

Върху дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема **“Рисувана керамика от Аполония Понтика: съдовете в „Керченски стил”**, направление 2.2 История и археология – Археология (Антична археология – Гърция)

Автор: **Слава Николаева Василева**, редовен докторант в катедра Археология, СУ „Св. Климент Охридски“

Така формулираната тема не е разработвана и е актуална с оглед голямото количество емпиричен материал, придобит в резултат на системни и спасителни разкопки най-вече на некрополите на Аполония Понтийска през последните десетилетия. Многобройната колекция от червенофигурни съдове, открити в Созопол, предоставя изключително богата и интересна изворова база за проследяване на произхода, развитието и разнообразието на гръцката вазопис, както и преосмисляне на някои, считани за меродавни, тези. Повечето находки не са публикувани и тази дисертация представлява първото сериозно и задълбочено изследване върху една група представители на къснокласическата червенофигурна вазопис от Аполония.

Структурата на представения дисертационен труд е удачна и е подчинена на спецификата на изследваната теза. Анализът се базира на 124 съда - почти всички открити в некропола на Аполония, като 74 от примерите са непубликувани. Артрефактите са представени в илюстриран каталог и четири приложения с фото и графични илюстрации.

Добре формулираните в увода основна цел на изследването, „а именно да допринесе за поставянето на материалите от Аполония в контекста на художествените процеси и търсения в гръцката вазопис от последния етап на развитието ѝ“ и конкретните задачи (с. 7) са реализирани посредством заявените и успешно използвани подходи и методи: стилков, иконографски, сравнителен и контекстуален анализ, които отразяват съвременните тенденции в този тип изследвания.

Първата глава „Състояние на проучванията“ (с. 11 – 26) представлява изключително задълбочен историографски преглед на публикациите по темата и най-вече върху дискусията за смисъла и обхвата на определението „Керченски стил“ от развитието на червенофигурните вази и неговата датировка. Респектира не само обширният списък на използваната научна литература (с. 205 - 221), водещ до отлично

познаване от страна на докторантката на постиженията, тенденциите и проблемите по изследваната проблематика в световен мащаб, но и коректния стил на Слава Василева при коментарите.

Втората глава „Атичката рисувана керамика в „Керченски стил“ (с. 27 – 94) е посветена на атичката рисувана керамика в „Керченски стил“ с водещите керамографи и стилови групи. Тук авторката точно дефинира как тя употребява термина „Керченски стил“ „в първоначалния тесен смисъл на богато декоративни представителни произведения от крайния етап на развитието на вазописта от IV в. пр. Хр., при които се използват техниките на полихромия и добавен релеф с позлата“, тъй като „именно със своя богат комплекс от представители на въпросния клас Аполония заема изключително място в тази проблематика“ (с. 27).

В първата част на тази глава са конкретизирани „техническите особености на украсата при съдовете в „Керченски стил“. Вазите от Аполония Понтийска са показани и на базата на последните интердисциплинарни изследвания и анализи на тяхната декорация.

Чрез детайлното представяне на отделни художници и художествени течения, предшественици, похвати, предпочитани персонажи, маниер при рисунъка, в следващите части е постигнат обстоятелствен преглед на произведенията на различните художници – представители на отделните фази на „Керченския стил“. Сред тях естествено особено важно място заема „Група Аполония“. Като обособява особеностите на това течение в къснокласическата вазопис, авторката създава базата за определяне на точното място на откритите в Созопол съдове в съответните стилови и хронологически подгрупи.

Всичко това логично води до третата, посветена на „керамиката в „Керченски стил“ в Аполония“ глава (с. 95 - 195), която е разделена на три части. След кратък преглед на контекстите, от които произхождат различни форми аполонийски червенофигурни вази са представени „Художници и стилови групи“. Въз основа на данните за стиловата принадлежност, особеностите на конкретните форми и характерните белези на рисуваната украса, както и засвидетелстваните сюжети, изследваните съдове от Аполония са намерили своето място сред представителите на „Керченския стил“. Тук някои от тях убедително са отнесени към произведенията на отделни работилници и керамографи или аргументирано са коригирани вече изказани схващания за тяхната атрибуция и датировка, което представлява съществения принос на дисертационния труд.

Втората част на тази глава е посветена на „керамичните форми и декоративен синтаксис“. Детайлното разглеждане на отделните теми и фигурални схеми, обвързването между тема и форма на съда, характерни за вазите от Аполония, водят до установяване на предпочитание на древните аполонийци към определена форма и сюжетна група сред откритите в Созопол вази. На базата на изследваните артефакти се достига до извода, че „броят на лекитите с полихромия от некропола на Аполония (Табл. 1) многократно надвишава този на публикуваните от други центрове в гръцкия свят“. Между представените теми и фигурални сцени се откроява доминиращото значение на тези от кръга на Ерос и Афродита наред с дионисовите, както и сравнително слабото разнообразие от сюжети извън него. Ойнохоетата с полихромия, повечето от които

представят жанрови по своя характер сцени с отношение към Антестериите, също имат не малък дял сред находките от Аполония.

В заключението на дисертационния труд (с. 196 - 204) авторката достига до много важни изводи за същественото значение на представителните аполонийски вази както за изясняване на особеностите на работата на водещи майстори на къснокласическата вазопис, за разширяване на представите за репертоара от форми, които те украсяват, така и за разпространението на тяхната продукция. Детайлното изследване на стиловия почерк, на формите и на сюжетите в дисертацията на Слава Василева очертава специфичната картина на керамиката от „Керченския стил“ в Аполония. Изследването на аполонийските материали показва, че сред тях преобладават съдовете с по-явна близост с майстори от по-късния период от развитието на „Керченския стил“, въпреки че са представени и сравнително ранни примери сред паметниците от некропола (с. 199). По въпроса за евентуалното местно производство на част от многобройната аполонийска група полихромни лекити, авторката убедително достига до извода, че не може „да се изведе една конкретна група, която да съдържа белези за развитието на местен стил, ясно различим от атическата продукция“ (с. 204).

Освен че за първи път са изследвани представителни червенофигурни произведения от богатата аполонийска колекция, приносите на дисертационния труд се отнасят и до изясняването на хронологическия обхват на вноса на съдове от Керченския стил“ в Аполония Понтийска, както и определянето на характеристиките на местния пазар и специфичните предпочитания на жителите на тази апойкия към определени форми и сюжети, тясно обвързани с техните религиозни представи.

Не може да не се отбележи ясният и стегнат език и стилът на изразяване на авторката.

Авторефератът е изготвен според изискванията и представя обективно структурата и постиженията на дисертационния труд, като са отразени главните приноси и е приложен списък с публикациите по темата (4 статии). Илюстрирането му с фотоси и графични изображения детайлно онагледява постигнатите резултати и също представлява част от несъмнените достойнства на работата.

Смятам, че дисертационният труд „Рисувана керамика от Аполония Понтика: съдовете в „Керченски стил““ представлява сериозно задълбочено изследване с подчертан приносен характер и това ми дава основание да гласувам положително за присъждането на Слава Василева образователната и научна степен „Доктор“.

10.08.2018 г.

доц. д-р Кръстина Панайотова